

Tsjaikovski's Vioolconcert en Brahms 2

Alpesh Chauhan dirigent
Alena Baeva viool

11.03 Apeldoorn
13.03 Zwolle
15.03 Doetinchem
18.03 Enschede
19.03 Arnhem
20.03 Nijmegen

programma

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski
(1840-1893)

Vioolconcert in D, opus 35
Allegro moderato
Canzonetta: Andante
Allegro vivacissimo

Johannes Brahms
(1833-1897)

Symfonie nr. 2 in D, opus 73
Allegro non troppo
Adagio non troppo
Allegretto grazioso (Quasi andantino)
Allegro con spirito

Orkest van
Gelderland
& Overijssel

toelichting

Ze wisselen meer dan duizend brieven uit maar ontmoeten elkaar nooit: de rijke weduwe Nadezjda von Meck en Pjotr Iljitsj Tsjaikovski. Madame Von Meck is een grote steun voor de componist, artistiek en persoonlijk. Bovendien staat ze, met haar gulle hand, aan de wieg van veel composities, waaronder Tsjaikovski's *Vioolconcert*. Het is immers voor haar beschermeling Eduard Josifovitsj Kotek dat Tsjaikovski het schrijft. Maar het werk krijgt een desastreus onthaal. Nog steeds smullen programma-toelichters van het – inderdaad smakelijke – verhaal over hoe dit tegenwoordig bijzonder populaire werk door muziekcriticus Eduard Hanslick werd afgedaan als muziek 'die je hoort stinken'.

'Bont en blauw geslagen'

Als Tsjaikovski zijn *Vioolconcert* schrijft, staat hij op de rand van een zenuwinzinking. We schrijven maart 1878. Tsjaikovski's huwelijk is stukgelopen en hij worstelt met zijn homoseksualiteit. Hij heeft Rusland verlaten voor een reis door Italië en Zwitserland. Tijdens zijn verblijf aan het meer van Genève krijgt hij bezoek van de eerder genoemde Kotek, die allerlei stukken voor viool en piano in zijn koffer mee-brengt. Het inspireert Tsjaikovski om aan een *Vioolconcert* te gaan schetsen, en hij profiteert daarbij maximaal van de aanwezigheid van Kotek. Het werk vordert snel: in minder dan tien dagen staat het eerste deel op papier, al snel zijn de schetsen van het hele concert klaar en in minder dan vier weken is het volledig af. Uiteindelijk draagt Tsjaikovski zijn *Vioolconcert* overigens niet op aan Kotek, maar aan Leopold Auer. Denkt hij dat die een betere pleitbezorger zal zijn dan Kotek? Of is die laatste teruggekomen op zijn aanvankelijke enthousiasme, zoals

wel beweerd is? Het lijkt moeilijk te bepalen maar in ieder geval loopt Auer evenmin warm voor het concert. Tsjaikovski zal jaren later aan Von Meck schrijven: 'Ik weet niet of Auer geveleid was door mijn opdracht – ik weet alleen dat hij, ondanks zijn oprechte gevoelens van vriendschap jegens mij, nooit echt de moeilijkheden van dit concert wilde overwinnen en het beschouwde als onhandig om te spelen, en dat een vonnis als dit van een gezaghebbende virtuoos uit Sint-Petersburg mijn arme kind vele jaren in de peilloze diepte gooide, naar het scheen, van eeuwige vergetelheid.' Inderdaad beschouwt Auer het concert als onspeelbaar en zo blijft het lang onuitgevoerd liggen. Totdat Adolf Brodsky het in december 1881 in Wenen in première brengt.

'De viool wordt niet meer bespeeld, maar geschud en bont en blauw geslagen.'

Met een lauwe ontvangst dus. De gevreesde Hanslick schrijft: 'De viool wordt niet meer bespeeld, maar geschud en bont en blauw geslagen. Tsjaikovski's *Vioolconcert* werpt voor het eerst de afschuwelijke vraag op of er niet ook muziekstukken bestaan die men hoort stinken.' Volgens Modest Tsjaikovski vergat zijn broer deze woorden 'die hij uit zijn hoofd kende' nooit. Toch keert het tij en ontwikkelt zelfs Leopold Auer zich tot een enthousiast pleitbezorger van wat nu het bekendste vioolconcert is uit de Russische Romantiek.

'Beste mensen, maar slechte muzikanten...

'Jullie zijn beste mensen, maar slechte muzikanten. Musiceren doe ik verder alleen nog in Utrecht. Naar Amsterdam kom ik alleen nog om te eten.' Aldus Johannes Brahms na een tegenvallend concert in Amsterdam in 1884. Inderdaad had Brahms uitstekende ervaringen met het Utrechtse muziekleven. Hij logeerde er driemaal en trad er op in het Gebouw voor Kunsten & Wetenschappen, het huidige conservatorium. Zo kwamen in 1882 bijvoorbeeld zowel de *Tweede symfonie* als het *Tweede pianoconcert* tot klinken, de eerste onder leiding van de componist, het tweede met hem als solist. Als symfonicus was Johannes Brahms onmiskenbaar een laatbloeier. Hoewel hij in 1855 aan zijn *Eerste symfonie* begon, kon hij er pas eenentwintig jaar later de laatste hand aan leggen. Zijn andere drie symfonieën ontstonden tussen 1877 en 1885. Er zijn veel redenen aangevoerd voor deze late start. Was Brahms te onzeker van zichzelf? Voelde hij de hete adem in zijn nek van Beethoven, het model dat door iedereen verafgood werd? Vond hij zichzelf niet ervaren genoeg om zich met grootschalige vormen bezig te houden? Zeker is dat Brahms zich in ieder geval weinig op zijn gemak moet hebben gevoeld bij het schrijven voor orkestinstrumenten. Nog in 1888 bekent hij Clara Schumann: 'Het is eigenlijk iets heel anders om te schrijven voor instrumenten waarvan je het karakter maar een beetje in je hoofd hebt, en die je alleen mentaal kunt horen - of om te schrijven voor een instrument dat je zo door en door kent als ik de piano ken.'

Het succes van zijn *Eerste* in januari 1877 stimuleert Brahms echter behoorlijk. Hij begint in juni aan een *Tweede*. Binnen drie maanden is die klaarblijkelijk al zo gerijpt dat Clara Schumann meldt dat de componist 'op zijn minst in zijn hoofd een nieuwe symfonie in D klaar heeft - het eerste deel is al opgeschreven.' Nog eens drie maanden later is het werk voltooid. Naar Brahms' eigen zeggen had hij het hoofdthema van het eerste deel 'gestolen' uit de *Serenade* voor zeven blazers van de Amsterdamse componist en dirigent Julius Röntgen. Het werk beleeft die winter zijn succesvolle première in Wenen, op 30 december 1877. Muziekhistoricus Carl Ferdinand Pohl schrijft erover: 'Exemplarische uitvoering, heel warme ontvangst, derde deel gebisseerd, herhaalde verzoeken aan de componist om applaus te halen. [...] Het applaus voor het Adagio stond niet in verhouding tot de diepe inhoud ervan, maar het blijft muzikaal gesproken het meest waardevolle deel.'

Frits de Haen

Naar Brahms' eigen zeggen had hij het hoofdthema van het eerste deel 'gestolen'.

foto: Luca Pezzani

biografie

Alpesh Chauhan

Geboren in Birmingham speelde Alpesh Chauhan aanvankelijk cello, onder meer bij het jeugdorkest van het City of Birmingham Symphony Orchestra.

Als onderdeel van de Youth Orchestra Academy kreeg hij er zijn eerste directielessen. Daarna volgde een opleiding in zowel cello als orkestdirectie aan het Royal Northern College of Music in Manchester. Van 2014 tot 2016 was hij assistent-dirigent bij het City of Birmingham Symphony Orchestra en werd hij door het BBC Music Magazine uitgeroepen tot 'rising star'. Hij stond voor gerenommeerde orkesten als het Royal Philharmonic Orchestra, het Deutsches Symphonie-Orchester Berlin en het Orchestre National d'Île-de-France.

Ook bij Phion en zijn voorgangers stond hij verscheidene malen op de bok. In 2017 maakte hij zijn succesvolle operadebuut in het Teatro Lirico di Cagliari in een productie van Puccini's *Turandot*.

Momenteel is Alpesh Chauhan chef-dirigent van de Filarmonica Arturo Toscanini in Parma, tweede vaste dirigent van het BBC Scottish Symphony Orchestra en leider van de Birmingham Opera Company. Voor zijn vertolking van *Lady MacBeth* van Sjostakovitsj met dit gezelschap in 2019 ('een nauwgezette en soms angstaanjagende benadering van de partituur door de sublieme Chauhan' volgens The Times) ontving hij de Royal Philharmonic Society Award.

foto: Jean-Baptiste Millot

biografie

Alena Baeva

Al als vijfjarige kreeg Alena Baeva haar eerste vioollessen. Haar professionele opleiding volgde ze aan het Tsjaikovskiconservatorium in Moskou. Hoe groot haar talent was bewees ze met de winst van diverse prestigieuze concoursen als het Henryk Wieniawski-vioolconcours in het Poolse Poznań in 2001 en drie jaar later het Internationale Paganiniconcours in Moskou. Sindsdien heeft Alena Baeva een indrukwekkende carrière opgebouwd. Ze soleerde bij onder meer het Tonhalle-Orchester Zürich, het Nederlands Philharmonisch Orkest en het Russische Staatssymfonieorkest. Al jaren heeft

ze een goede band met het Orkest van de Achttiende Eeuw, maar ook speelt ze moderne muziek, waaronder vioolconcerten van Bacewicz, Karaev en Karłowicz. In klein verband werkte ze samen met befaamde musici als Martha Argerich, Yuri Bashmet en Steven Isserlis. Met pianist Vadym Kholodenko vormt ze al jaren een vast duo. In de afgelopen jaren heeft Alena Baeva diverse cd's gemaakt. Daaronder een veelgeprezen opname van het tweede vioolconcert van Sjostakovitsj met het Mariinski-orkest. Ook maakte ze met het London Philharmonic Orchestra een cd met het vioolconcert van Tsjaikovski.

Binnenkort in de concertzaal

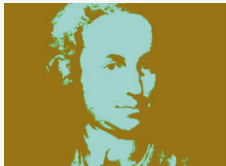
Nieuwsgierig wat er binnenkort speelt? Kijk op phion.nl voor meer informatie én alle concerten, en schrijf je in voor onze nieuwsbrief, dan blijf je automatisch op de hoogte.

26.03-28.05

Midzomernachtsdroom

De beroemde Shakespeareklassieker in een volledig nieuwe uitvoering. Een explosieve mix van spel, dans en muziek, uitgevoerd door Oostpool, Introdans en Phion.

08.05

Passie voor Bach; Bach en zijn muzikale vrienden

In dit programma schitterende muziek van Bachs muzikale vrienden Telemann en Pisendel. En natuurlijk werk van Bach zelf. Ensemble Himmelsburg speelt dit programma in Enschede en Zwolle.

13.05 – 21.05

Otto Tausk dirigeert Prokofjev en Stravinsky

Maria Milstein speelt vol overgave een van Prokofjevs vioolconcerten en Otto Tausk laat Stravinsky's *Vuurvogel* dansen. Te beluisteren in Enschede, Nijmegen, Deventer, Zwolle en Arnhem.

Met dank aan:

Ministerie OCW, Provincies Gelderland en Overijssel, gemeentes Apeldoorn, Arnhem, Enschede en Nijmegen, Familie Heersink Innovatie Fonds, Fonds Podium Kunsten, JKF Kinderfonds, Paul Pella Fonds, Sociëteit Apollo, Stichting Vrienden van Phion, Appeldoorn, Bömer Engineering services, Den Hartog Heuff notarissen, Dirkzwager legal & tax, Eshgro, Heutink Foundation, INN'Twente, K+V, Landgoed De Wilmersberg, Rabobank Arnhem en 't Rijk van Nijmegen, Regalis, Unica, Van 't Hof Schoonmaak en ZON Zwolle.

Phion steunen middels partnerschap? Kijk voor meer informatie op phion.nl bij Steun.